

A nemzetiségi kultúra kutatása

Magyarországon napjainkban

Ezzel a címmel tartotta meg a Modern Filozófiai Társaság Interkulturális Szakosztálya egyik szekcióülését a közelmúltban; az „interkulturális” szót ezúttal — számos lehetséges értelmezése közül — *interetnikus* jelentésében használva. A nemzeti és nemzetiségi kultúra találkozásának, kölcsönhatásának, egymásba fonódásának néhány jellegzetes magyarországi esetét mutatták be a programban szereplő előadók: Gyivicsán Anna, az ELTE docense; Győri Nagy Sándor, az MKKE Nyelvi Intézetének munkatársa; Joó Rudolf, az Állami Gorkij Könyvtár tudományos főmunkatársa; Kozma Mihály, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola docense és Szász János András, a Művelődéskutató Intézet tudományos munkatársa. A szakosztályülésen Rot Sándor egyetemi tanár (ELTE) elnökölt. Az elhangzott ismertető, amelyek szövegét összeállításunkban közöljük, *a mai Magyarországon élő nemzetiségek* (németek, szlovákok, délszlávok, románok) néhány nyelvi, kulturális, tudati, szokásbeli sajátosságát kívánták megragadni egy-egy településen vagy művelődési intézményben.

A magyarországi nemzetiségek jellegzetességei kialakulásának legfontosabb történelmi, társadalmi és etnikai meghatározóit ismerjük. Tudjuk, hogy zömükben a XVII. sz. végén, a XVIII. sz. elején bevándorlással kerültek Magyarország területére; egy olyan korban, amikor népük modern polgári nemzeti tudata még nem alakult ki véglegesen. Ennek teljes kifejlődését s megszilárdulását a magyar államtesten belül a tőkés iparosodás asszimiláló ereje mellett a polgári nemzetiségpolitika kedvezőtlen irányzata is gátolták; de a nemzetiségi létfeltételeket 1945 után ért társadalmi-politikai hatások sem voltak a nemzetiségi öntudatra nézve egyértelműen kedvezőek.

Nemzetiségeink letelepedésének időpontja és történelmi körülményei nyelvük mai állapotában is tükröződnek. Többnyire a sztenderdizált irodalmi nyelv létrejötté előtt hagyták el őshazájukat s a tényből következően napjainkban beszélt élő nyelvük (nyelvjárásaik) általában archaikus nyelvi változatok; az országon belül sem alkotnak egységet s tájnyelvi variánsaik néhány esetben annyira eltávolodtak egymástól, hogy az irodalmi nyelv közbeiktatása nélkül a kölcsönös megértés lehetetlen lenne. A nemzetiségek irodalmi nyelvét (az anyanemzetek sztenderdizált nyelvét) viszont a magyarországi nemzetiségi lakosság kisebb hányada ismeri.

A magyarországi nemzetiségek földrajzi elhelyezkedése napjainkban nem kompakt, tömbszerű; kis létszámuk ellenére viszonylag nagy területen települnek; Szolnok megye kivételével minden megyében él — különböző arányban — nemzetiség. Ez a szórvány s kevert település ugyancsak gátolta az erős s egységes nemzetiségi s anyanyelvi tudat kialakulását.

Az utóbbi években a tudomány és a gyakorlati politika művelői előtt mind egyértelműbbé lett, hogy az említett néhány általános történelmi és társadalmi tény ismerete nem pótolhatja a tájékozottságot (pontosabban annak hiányát) *a mai konkrét nemzetiségi jellemzőkről s viszonyokról*. Az e területen lassan kibontakozó empirikus vizsgálatoknak s elemző feltárásoknak kétségtelenül nagy lemaradást kell behozniuk, akár a hazai társadalmi igényekkel, akár néhány más ország hasonló területű tudományos teljesítményével vetjük őket egybe. Az MFT Interkulturális Szakosztályában elhangzott, s az itt közölt előadások az idő- s terjedelmek miatt is, *csak vázlatos összefoglalói lehetnek* azoknak a tapasztalatoknak, amelyek a közelmúltban beindult, jelenírányult hazai nemzetiségi vizsgálatokból lesűrűsíthők, s amelyek remélhetőleg majd később teljesebb, részletesebb tanulmány formájában is eljuthatnak az érdeklődő olvasóhoz.